

ABONAMENTUL.

Pentru monarhie:
Pe an 18 cor. 1/2 an
9 cor. 1/4 an 450 fl.

Pentru străinătate:

Pe 1 an 24 frc.
1/2 an 12 frc.,
1/4 an 6 frc.

Unirea

INSERTIUNI.

Un șir garmond:
odată 14 fl., a doua
oara 12 fl. a treia
oara 10 fl.

Tot ce privește
foaia să se adreseze
la: Redacțiunea și
administrațiunea
„Unirei“ în Blaj

Foaie bisericească-politică. — Apare: Marța, Joia și Sâmbăta.

O NOUĂ ISPITĂ.

În vremea ispitelor sunt mai periclitați cei cu mai puțină cultură, cu vederi mai strimte, cu un mai îngust orizon. Ceialaltii, cari văd primejdia, observă îndată lațul ce se întinde, ca să-i cuprindă în mreșile lui, să știu mai bine și mai iute feri de primejdii.

În luptele noastre politice și de existență pe pământul acestei patrii, ce o locuim de veacuri multe, de aproape două mii de ani, cercat-au cei ce nu vedeau cu ochi buni trăinicia noastră, să găsească mijlocul cel mai potrivit ca să ne delătore din cale, căci multora pedecă le-am fost, pedecă grea, ce nu se poate ușor urni. Și nu le-a succes! Vorbim de totalitatea neamului, nu de particulari și singuratici, căci e știut doar că usoături sunt pretutindeni.

Ne-am slavizat, ne-am grecizat, ne-am maghiarizat, pe alocurea ne am făcut și reformați, dar sufletul Românului a rămas același, curat și cu cele mai adânci aduceri aminte de măreția neamului din care ne coborîm. Și nu's de mult trecute vremile, când reduși la cea mai mizerabilă situație economică, legați ca robi de moșia stăpânului, se părea, că ne pierdem și dispărem cu totul, — dar n'am perit, căci avem cele mai statornice și puternice nădejdi în Dumnezeu.

Așum suntem cercați cu nouă ispite: preoților li-se dă congruă și învățătorilor li-se regulează salariile, cu gândul ascuns, ca și unul și celalalt să vadă în această târzie executare a legilor și a ecuității, cu totul altceva: bunăvoință și grație, însușiri sufletești ce reclamă recunoștință și ascultare fără șovăire.

Și preoții și învățătorii noștri sunt azi destui de cumiți, ca să-și

cunoască datorința față de cel ce-ți dă ceea ce dator eră să-ți deie. Și unul și celalalt vor ține să respecte legile, sancționate de supremul factor constituțional, dar numai atâta! Și nu ne îndoim, că aceasta așa și este! Ceea ce ne inspiră îngrijirea e noua ispită la care suntem expuși.

Un bun prietin ne scrie: Copiii sătenilor noștri au început a se cumiți. Ei nu mai zic azi: cum au trăit moșii și strămoșii mei lucrând brazda de pământ, rămasă de vremuri, așa voi trăi și eu. Ei zic azi brazda de pământ de se împarte și între noi cei mici, nu va mai fi de nici un preț; să lăsăm pe unul acasă să țină și pe mai departe de coarnele plugului, iar noi ceilalți băieți, să începem a învăța la măiestrie. Sfiala, sau ca să-i zic mai bine rușinea de a-ți da băiatul la măiestrie, a trecut. Azi mulți din țărani, pribegind prin Germania și America, s'au convins cu ochii lor că măiestria-i plug de aur, și cu plăcere i-și aplică băieții la măiestrie. Dar nepricepători în ai așeză în un oraș potrivit și la măiestri cum se cade îi duc înșiși la perire, făcându-i să se piardă și ca creștini și ca români.

Și la această le întind mâna de ajutor instituttele puse sub patronajul ministrului de comerț, a căror ocupație e plasarea băieților pe la meserii.

La început pare totul așa de bine. Cum nu toți țărani au și vreme și iscusință să cerce pe la orașe, la ce meșteșugar să-și dea băiatul, sfătuit de un binefăcător, îl trimite la Pesta, unde biroul de plasare îi așază băiatul „în loc bun“, și nici nu cere lucru mare, decât să fie trecut de 12 ani, sănătos, de omenie și împăcat cu soartea, că are să se despartă de casa părintească și de satul în care s'a născut.

Ei, dar cine îi mai răspunde bietului țaran, că copilul său dus

asa departe de casă, îi mai povestește cineva de legea sa și de neamul său, ori că dimpotrivă le batjocorește pe acestea? Apucați în marea străinilor, cei mai mulți fără credință și conștiință, se pierd, îl apucă valorile cutropitoare ale socialismului, — și din românașul vioi din Ardeal iasă un sodal ferar de pildă, care nu mai știe românește și a uitat cu totul de ai săi...

Să nu ne lăsăm ademeniți. Cărturarii satelor au datorința să îndrepte pe astfel de băieți spre orașele noastre, unde și de sunt și de nu reuniuni de meseriași, se găsesc totdeauna oameni de inimă, cari se interesează de soartea bietului uce-nic. Și într-o formă la Blaj ca și la Sibiu, și Brașov, și Săliște, și chiar la Cluj, el tot mai mult se va simți atras spre ai săi, priveghiat de ochii lor și ținut în legăturile neamului și legii sale, pe când în orașele cele mari nu e așa.

Se meargă și acolo când se va fi desvoltat de plin, când va fi trează în el conștiința de ceea ce este, atunci da, pentru că atunci nu mai e primejdie. Altmintrelea dă faliment pe deaintregul, frumoasa mișoare pornită pentru întărirea și formarea clasei de mijloc, care singură ne poate câștiga orașele.

Cei ce cearcă să ne răslătescă băieții prin orașele mari ale țării își dau seamă de rezultatele, la cari vor ajunge, — dar să ne dăm și noi; dacă ridicăm economicește țărănimea și întărim conștiința și demnitatea clasei meseriașilor, am pus în fața primejdii două bastioane tari, de cari multe valuri se vor frânge și multe ispite se vor zădărnici. Și cu toții ar trebui să o vrem aceasta și să o și facem, dacă dorim întărirea și înaintarea neamului românesc.

Vom avea șef religios român în Macedonia?

(Continuare).

Demersul făcut de delegațiunea românilor nu-i rezultatul inițiativei comunităților românești, ci al propagandei pe care o întreprind politicieni din România.

Ce scop are această propagandă?

În mod general se spune, că ea vrea să dăuneze politicii actualului guvern conservator, care a exprimat dorința să reia relațiile diplomatice cu Atena.

Românii din Macedonia n'au motive să se plângă, doleanțele lor nu sunt justificate, ei n'au de făcut propuneri din proprie inițiativă; toată agitația lor se reduce la presiunile unor oameni politici din România, cari vor să pescuiască în apă tulbură.

Ce cred grecii prin campania, ce din nou au reluat-o în contra noastră?

Că chestiunea noastră, fiind dreaptă și legitimă, va fi luată în considerație mai curând sau mai târziu, dacă nu de Patriarhia grecească, dar de guvernul imperial, fără îndoială, va fi deslegată într'un chip, căci această stare de lucruri nu va fi lăsată să se perpetueze la infinit, ținând spiritele în neconținută agitație.

Guvernul imperial, ca un bun părinte față de toți supușii săi, se va grăbi a da o soluțiune acestei chestiuni, dând deplină satisfacțiune poporului nostru român, care a dat dovezi de lealitate și supunere către patria noastră otomană.

Grecii văd bine, că chestiunea noastră pe fie care zi ia o importanță considerabilă.

Povestea cu cocoșul roș a trecut în domeniul uitării. Că în Macedonia nu există

Români, astăzi în lumea civilizată nu mai are crezare, și dacă mai au o parte din greci nesocotința de a crede, că însinuările lor vor fi crezute, aceasta li va face mai ridicoli în fața lumii.

Au trecut vremurile de tristă memorie, când lamentările lor erau crezute și când badele de antați împărăștie groază și prăpăd în biata populațiune.

Grija lor de așezarea unei acțiuni, să întrebuițeze alte mijloace, pentru zădărnicierea avântului nostru național; și pentru a convinge pe sublima poartă, că Românii sunt încântați de Patriarhie, recurg la următoarele uneltiri și iată ce scriu prin ziarele lor:

Vestea despre sosirea unei delegațiuni, așa zisă, trimisă de comunitățile românești din Imperiu, la Patriarhie, pentru acordarea unui șef religios valah, a indignat întreaga populațiune românească, care imediat s'a grăbit a protesta telegrafic la Patriarhie, contra demersului acestei delegațiuni valahe.

Probă despre aceasta este o telegramă — sosită la Patriarhie din comuna Nijopole, vilaetul Monastir, care spune, că cererile anticanonice ale câtorva valahi, au turburat comunitatea din sus zisă, comună curat ortodoxă (!!!) și protestează, cerând, ca Patriarhia să nu admită pretențiunile delegațiunii valahe.

(Va urmă)

Corespondințe.

Din Toronto.

Edificare de biserică. — Conferință preoțească. Misiuni populare.

De câte ori ni-se dă prilej să semnalăm, câte un eveniment mai însemnat din viața poporului nostru din aceste părți, sim-

țim o mângăiere sufletească, care în mijlocul năcazurilor zilnice ce le îndurăm, ne înalță sufletul și deșteaptă în inimile noastre nădejdea într'un viitor mai senin.

Deodată cu sosirea primăverii a străbătut și în inimile noastre prima rază senină, care ne-a trezit și înviorat sufletul.

De un șir lung de ani se aștepta edificarea bisericii gr. catolice din Cenadul-sărbesc, până ce într'o zi frumoasă de primăvară a lunii Martie, prin vrednicia actualului episcop diecezan a Il. Sale Dr. Vasile Hossu, s'a pus temelie zidurilor pentru înălțarea aceluia lăcaș sfânt.

Eră un eveniment însemnat pentru credincioșii acestei parohii și trebuia prăznuit după vrednicie.

Pe Joi 20 Martie a. e. s'a conchemat adunarea protopopească împreună cu misiuni populare în Cenadul-sărbesc, ca în legătură cu aceste serbări, să se pună și piatra de temelie la nou edificândă biserică din această parohie.

Eră sârbătoare în natură și în inimi. O zi cu soare, care a contribuit la solemnitatea acelor momente de înălțare sufletească.

La 9 ore a. m. s'a oficiat ceremonialul împreună cu binecuvântarea și așezarea pietrei fundamentale, din partea protopopului tractual Georgiu Muntean cu preoții: Vasile Deciu din Săn-Nicolaul-mare. Romul Poșiar din Beba-veche, Petru Conda din Jancahid și Victor Deciu preot local, iar cântările bisericesti le-a executat corul elevilor de sub conducerea învățătorului Romul Luțai din loc.

A asistat public numeros, și anume: Preoții celorlalte confesiuni, reprezentanții antistiilor comunale, vre-o câți-va fruntași străini și un număr însemnat dintre credincioși.

FOIȚA.

Vestitorii credinței.

Martirii din Mancuria.

(Continuare și fine).

Ciuma a trecut și în China. În districtul Tsè-li a infectat vre-o douăsprezece sate, secerând în câteva zile o sută de victime. S'au luat cele mai severe măsuri de prevenție dar cu puțin succes. Misionarii lazariști, aflând de erumperea ciumei, și-au cerut voie dela episcopul lor, să poată merge între cei ciumați, împărțându-i cu sfințele taine. Iată ce scrie un misionar lazarișt:

Am plecat în satul Tang-tsuen, ca să ofer bieților bolnavi mângăierile religiei. Drumul l'am făcut pe bicicletă, alături de calea ferată. Când eram numai la distanță de un kilometru dela satul meu, mi-am luat un costum pregătit din pânză cerată. Am întâlnit doi oameni, cari mergeau cu căruța în spre satul ciumat. Le-am atras atenția la primejdie spunându-le, că eu mi-am luat alte haine și că am și apă desinfectantă. Le-am înmăiat și batistele lor în acest lichid. Ajuns în Tang-tsuen întrebai de un chinez bătrân, unde sunt ciumații? I-mi răspunse, că sunt în partea apuseană a satului, unde locuiau și creștinii. Mersei deadreptul la îngrijitorul lor sufletesc, întrebându-l câți creștini au murit? I-mi răspunse că patru, cari n'au putut fi pre-

văzuți cu sfințele taine, căci moartea lor a urmat foarte repede.

Am trecut apoi la locul de adunare al creștinilor. Oamenii ne încunjurau de toate părțile, îmbulzindu-se, căci localul eră foarte strâmt.

— Vedeți — le zisei — ce boală groaznică bănuie între noi. Spovediți-vă cu toții, căci nu știți clipa când trebuie să ajunge-ți înaintea lui Dumnezeu!

Oamenii se mărturisiră cu toții și le dădu-i și sfaturi de prevenție, căci nu aveau nici o medicină la îndemână, deși se spuneă, că se luaseră măsurile sanitare de urgență.

Bieții oameni vrednici de compătimire, se tem de ciumă dar n'au nici idee, cum să se apere împotriva ei. Intră și ies în casele ciumate, mănâncă și dorm în aceeași casă cu cei infectați. Și așa pestilența se extinde, în proporții cu adevărat înspăimântătoare.

Dacă baccilul acestei groaznice epidemii mă va infecta și pe mine, în două-trei zile voi stă și eu în fața lui Dumnezeu.

Sub paza crucei.

— „Acum plec într'un noroc, Saveto, doar n'a lăsa Dumnezeu să-mi ia tâlhariul ăla sforcica de moșie în care de când se pomeneste, tot neam de neamul meu a brăzdat.“ — zise badea Niculae luându-și straița cu merinde în spate și băta la mână.

— „Du-te cu Dumnezeu și să vii cu veste bună, îi răspunse femeia încetând pe

un minut din tors și sprijinindu-și fusul plin pe genunchi. Numai grijește cum vorbești acolo și mai astâmpără-te, că tu iești iute la mânie ca focu“.

— „Las pe mine. O fi cum o dă Dumnezeu“, și plecă atară.

— „Dar să nu uiți, pune și pe Ilie a Pinticanului de mărturie, că-i om bătrân și el știe, că moșu-to a folosit locul ăla înainte de vrăjbărie. Apoi când îi înturna să vii prin Nucet, ca să aduci la purcei vre-un bostan doi.“ — Saveta închise apoi porțița și cu furca în brâu trecu în vecini.

E după săcerat. Pe ceriul albastru nu se zărește nici un noraș. — Trei săptămâni de când pământul n'a căpătat un picur de apă. Cucuruzul a îngălbinit de secetă, ca frunza de căldura cea mare, s'a răscut tot ca sfredelu. Noroc, că pela munte a mai stropit, c'ar peri de foame oițele.

A făcut ieri părintele molitvă de ploaie și și-a pune Dumnezeu mila, că uite pe țugliu Gorganului se lasă negură. O plouă de nu până în sară, dar mâne de abunăsama.

Astfel petrecându-și singur cu gândul, ajunse badea Niculae la cheia Dumbrăvii. Aici odihni puțin lângă crucea veche ascunsă într'un pavilion cărpocit din câteva scânduri roase de dintele vremii, apoi ridicându-se greoi, plecă încetinel mai încolo.

Din când în când privea la stâncile uriașe ce să înălțau de ambele părți ale dru-

S'a făcut sfințirea apei celei mici, după care M. O. D. protopop a ținut o predică despre însemnătatea bisericii; a urmat apoi citirea documentului subscris de toți cei de față și între cântările și rugăciunile prescrise la atari ocaziuni, s'a așezat acest document sub piatra de temelie, pe care se va înălța cetatea sfântă, carea „va fi în acest ținut păzitoare credinței strămoșești, tare și neînvinsă, ca piatra, pe care Hristos și-a întemeiat biserica Sa“ (Din textul documentului).

După terminarea acestor ceremonii la locuința preotului local s'a ținut și adunarea protopopească a tractului Torontal, la care au participat preoții districtuali mai sus amintiți. Intre punctele ce s'au desbătut la aceasta conferință, după raportul dlui protopop tractual, de mai mare importanță a fost chestia împărțirii congruei, care a creat împrejurări nefavorabile pentru preoții acestui district, apoi s'a adus decizie cu privire la sprijinirea preșinței noastre foi bisericesti „Unirea“.

Tot în aceeași zi seara la 6 ore s'au început misiunile populare cu celebrarea canonului Domnului Nostru Isus Hristos.

Poporul adunat în număr frumos a ascultat cu multă atențiune predica rostită de M. O. D. protopop tractual, despre scopul omului și tot cu aceeași atențiune încordată a ascultat toate predicile câte s'a rostit cu aceasta ocaziune din partea Dsale.

Vineri dimineața, în 24 Martie, după utrenie a urmat liturgia Preasfințitelor cu predică. După amiază la 1 oră s'a ținut o predică despre mărturisire păcatelor, a urmat molitva peste cei ce doreau să se mărturisească și îndată după aceasta mărturisirea credincioșilor, iar în urmă s'a servit sftul Maslu peste vre-o 50 bolnavi, cari cu multă

evlavie și cu nădejdea în ajutorul lui Dumnezeu ascultau rugăciunile și cântările duioase.

Seara la 6^{1/2} s'a celebrat paraclisul Maicii Sfinte, împreună cu o exhortațiune despre Maica Domnului.

Sâmbătă în 25 Martie la 6^{1/2} s'a ținut utrenie cu predică. La 9 ore liturgia stului Ioan Gură-de-aur și, după predica despre sfânta cuminecătură, s'a cuminecat întreg poporul adunat, iar după sfânta liturgie s'a oficiat un părăstas pentru cei morți. De încheiere M. O. D. protopop a ținut o predică despre rugăciune și cu aceasta s'au terminat sfintele misiuni, cari au lăsat amintiri neșterse în inimile poporenilor, și au deșteptat admirațiunea și respectul străinilor față de orice năzuință de înaintare și consolidare a acestei parohii.

Notez, că cu ocaziunea acestor misiuni preoțimea tractuală încă a ținut exerciții spirituale. S'au mărturisit și cuminecat toți preoții acestui tract. On. Luca Lupescu din Igris, care n'a putut participa la conferința de Joi, a grăbit să asiste la misiunile populare, ce au urmat după aceea.

După toate acestea am rămas mângâiați, că prin aceste momente de înălțare sufletească s'a contribuit mult la edificarea sufletească a poporului din aceste părți, care în mijlocul atâtor neamuri străine, își învinează sufletul și periclitează existența cu multe păcate străine firei lor.

Avem însă nădejdea, că adunându-ne rândurile, întăriți sub scutul bisericesc, vom putea pune bază acelu viitor senin, la care gândim și năzuim de câte ori ne însuflețim de vre-un eveniment îmbucurător din viața bisericii noastre în aceste părți.

Correspondent.

Știri culturale.

Din țara Bihorului.

Rar de tot poți auzi glas vesel de Român din aceasta vale. Mai că s'ar putea numi valea plângerile. Chiar și expresia cea mai adevărată a sufletului, cântecele și doinele poporului acestuia atât de rămas și lăsat, sunt tot atâtea plângeri duioase, ce moaie și inima de peatră. Altfel nu-i de mirat. Dela Orade până la granița Ardealului și-a schimbat numai porecla de iobag. Atâta noroc mai are, că domni șesurilor și ai codrilor nu sunt chiar gheșeftari, fiind acelea bunuri episcopești. — De ieri-alaltăieri mai auzi ici-colo și câte o doină mai înviorată, adusă din alte părți mai fericite de cântăreții din Beiuș, cum le zice poporul. Ca zileri prin Beiuș mai aduc și acasă câte una. Mai prinde-ar bietul popor și alte îndrumări bune, dacă i-s'ar da prilej. Și câte îndrumări, Doamne, ar fi de pus la cale pe aici. Dară despre asta cu altă ocazie.

Acum e mai de lipsă, decât ori și când a-l cânta aceste prilejuri, precum ne-a avizat despre aceasta și P. S. Arhierul și Părintele nostru îngrijorat de soartea poporului.

Noi preoții dela sate însă, lăsați numai pe puterile noastre, puțin putem profita. Poporul e primitor de lumină, gata să urmeze sfaturile cărturarilor noștri interesați cu iubire de viața lui. Dovadă este ocazia din Dumineca trecută. Poporul din comuna Uileac lângă Beiuș, înainte avizat, s'a adunat ca la bălcu să asculte prelegerea și apoi conversarea dlui profesor dela Beiuș Fabian, directorul despărțământului Beiuș al Asociațiunii, acest prieten inimos al poporului dela sate, care singur ne mai cântă câte odată și

mului. Clătina din cap. „Mare ești Doamne și minunate's lucrurile Tale.“ ...

Pe la prânzișor ajunse la oraș și trase deadreptul la județ.

Arăndașul încă nu venise și badea Nicolae trebui să aștepte câteva ceasuri înaintea cancelariei. Intr'un târziu sosi, și căutând cu dispreț la țaranul ce-l salută intră înăuntru. — Ești apoi un scriitorăș și făcu omului sămăn cu degetul. Acesta trecându-și palma aspră pe sub mustață își lăsă pălăria lată pe ambit și cu cea mai mare smerenie intră la domni.

Când ești eră aproape la amiaz. Sudorile curgeau pe bietul țaran și de pe fața-i amărită se putea ceti, că nu multă ispravă făcuse. Își luă băta, își netezi pletele îndărăpt și punându-și pălăria pe cap, ești pe poartă cufundat în gânduri.

„Hm, hm, drept a avut moșu fie iertat, că dreptatea în lumea de azi fi cu nas de ceară, pe care cum ti sucești, așa rămâne. Noi românii numai la Dumnezeu mai avem milă.

— Să pună el pe Ilie-a Pinticanului și pe moș Alexă de mărturii....

Daș oi vede, la pertactare jura-vor ei pe sufletul lor, că în vrăjbării locul ăla curtea l-o hăsnuit....

Când ajunse afară din oraș, un gelomoț de nori se ivi din dogul Dumbrăvii.

— Zis-am eu c'o dă Dumnezeu ploaie, numai de-ar feri de ghiată, și își iuți pașii..

Era un năduf de țese oprea răsufierea. Pasărea din crâng și-a curmat cântecul de atâta foc al soarelui și-o tăcere adâncă s'a scoborit peste Dumbravă.

Incepe a tremura frunza de mesteacăn și-o adiere lină mai aduse puțin recoare.

Creștinul se desprinse pe o clipă din frământarea gândurilor, își scoboră pălăria de pe cap și pași mai cu zor.

Norii negrii se îngrămădiră înspre apus și înaintau peste albastrul ceriului ca niște bălauri cu gând negru.

— De-aș ajunge până la popas să nu mă apuce o prăpădenie de vreme aici în sălbătăcia asta, zise omul, și-și mai iuți pașii cântând când la norii întunecați, când la trupul gigantic al stâncilor.

Din când în când s'auzia în depărtare un bubuit surd și vântul înspre coamă începă a frământă pădurea.

Ploaia se porni în stropi mari și românul, pe când ajunse la popas, eră ud ca cânepa când o scoți din tâu. Se trase sub streșina unei stânci uriașe, ce se înălța în fața crucii de cea parte a drumului.

Cum eră însă ud până la piele și vântul nu mai slăbia, nu se simți destul de scutit. Trecu drumul, se trase în pavilionul crucii și așteptă până s'o mai potoli vremea, că pe o așa vijelie nu să fii pe drum, dar nici cănele să nu-l lași afară.

În curând sosi și arendașul, în fuga calului, ud și el ca un măț. Snduia și blăstăma, cum îi venea în gură și dupăce își legă calul de un tufar, se trase sub aripa stâncii.

Badea Nicolae privi din dosul crucii cum arăndașul se suceea în dreapta și în stânga, nesimțindu-se liniștit în bătaia vântului, și i-se făcu milă de el.

„Vino Domnule aici, că oricum, e mai la scuteală și pentrucă ești calvin te-a ocroti și pe Dumniata sfânta cruce, îi strigă cam în glumă.

„Nu-mi trebe să mă ocrotească crucea voastră, răspuse cel de dincolo. — Vezi, că se leagănă ca o găină beată cu colibă cu tot și de o răstoarnă vântul, acolo te potopește și pe tine“.

— Lasă că ș'ai de pe biserica din sat se leagănă, dar vezi, că tot stă de două sute de ani... Dar ia vezi, că bate prea tare acolo și-i răci“.

Calvinul însă luă o poziție îngâmfată: „Grijește mă, că-i fi de răsul lumii cu crucea ta... Ți-oi lua pământul din răzoare și-i muri tu de foame cu crucea în mână. Dar grijeste, că te-a turti acum ca pe un broscol.

— Lasă să mor, că încai oi muri creștinește cu crucea lângă mine, nu ca dobitoacele“ — îi răspuse acesta cam pișcat de batjocura calvinului, și se trase mai în ungherul pavilionului.

venise și acum cu dnii prof. Hubic și Gulyas. A făcut impresia bună, că dl prof. Fabian mai înainte a liturgisit, iar cei doi dni prof. au cântat. Cu prelegerea ținută liber și prin convorbire cu vorbe necăutate, prin felul de a povesti, genuin al poporului, dl Fabian a câștigat poporul. Am rămas uimiți, cum și ideile și sentimentele mai delicate le traducea în limba proprie a poporului de aci, pe înțelesul și la inima lui.

N'am cetit, n'am auzit vorbitor chiar atât de apropiat de firea și limba poporului, numai în povestile lui Creangă. I-am admirat talentul de vorbire măduvoasă și înțeleaptă, în biserici și în adunări, dar cu poporul e mai greu să te înțelegi așa. Cum cu vorbe pătrunse de multă iubire spunea, cu câtă silință, dragoste și abnegare s-au adunat străbunii noștri cărturari moșia noastră sufletească, cum Asociațiunea prin frații noștri cărturari le schimbă acum acele cărți mari în cărțile mititele, din cari dl director a și împărțit poporului. Cum suntem noi datori spre fericirea noastră și a puncturilor noștri să grijim, să sporim această agoniseală sufletească mai mult, decât chiar moșia materială, care azi din zi în zi e tot mai condiționată de cealaltă, de moșia, deșteptarea sufletească. „Să ne luminăm dar iubii frați, să ne deșteptăm — zise — ca să putem lăuda pe Dumnezeu, cum se cuvine”. — Ca o roună binefăcătoare a urmat apoi conversația cu poporul.

Onorată Redacțiune! Poporul nostru, în cea mai mare parte pe acest ținut va rămâne avizat acum numai la biserica lui și la deșteptarea cărturarilor săi. Vă scriem aceste șire cu dorul, ca poporul din acest sat și din altele să aibă ocaziuni cât de multe să mulțumescă învățăturile cărturarilor săi cu tot așa de însuflețite „să trăiască”, ca dlui Fabian. Vivant sequentes!

Cu stimă deosebită.

Crișanul.

Vuil codrul zbiciuit de uraganul, ce acum în toată puterea se deslănțuie asupra lui.

Mica construcție, în care se scutise românul, se legăna ca o peană și trosnea din toate închieturile.

Bolovani mari, mișcați de atâtă urgie, porniră de pe coastă în vale și unul dintre ei sparse de tot un corn al pavilionului.

„Ia vezi, cum te apără crucea voastră, acolo îți dai sufletul lângă ea” strigă acela românului, care plin de groază își făcea cruce...

Un fulger, un detunet grozav! Și creștinul căzu grămadă îmbrățișând crucea.

Intr'un târziu se ridică frecându-și ochii ca unul, care se trezește din somn greu. Caută odată cu groază în jur de sine. Urișia stâncă — sub care stătuse calvinul zăcea fărămi în mijlocul drumului până la picioarele crucii.

Om nu mai avea să meargă la oraș.

Judecata a făcut-o Dumnezeu și sforicia de pământ a rămas a celui de sub paza crucii.

Iuliu Pop.

Tr. Almaș.

În 5 Aprilie s'a ținut Sinodul de primăvară al tractului Almaș, în comuna mărginașe Ciurmăna, la care din pricina timpului rece, ploios și a depărtării mari au luat parte puțini membrii. Dimineața la 7 ore s'a ținut sf. Liturgie alui Ioan Gură de aur, fiind de față abia 4 credincioși și vre-o 7—8 membrii Sinodali, cari după terminarea serviciului divin s'au și mărturisit. Cred că exprim durința întregului cler tractual, că pe viitor sinoadele de primăvară să fie premerse de exerciții spirituale ținute la nivel corespunzător importanței afaceri a mântuirii sufletelor, căci și noi clerul avem lipsă baremi din an în an ca să fim predispuși în mod mai direct și mai special spre o meditațiune mai adâncă și temeinică, care să ne facă a ne cunoaște slăbiciunile, ce le avem ca oameni și a-le elimina din sufletele noastre, și a ne cunoaște marea și greaua problemă de a duce sufletele credincioșilor concrezuți nouă spre păstorire sus la Tatăl Cel Ceresc.

Acesta premergând se începe — cu invocarea S. Spirit — Sinodul. Constatându-se absența mai multor preoți se trece la comunicarea atâtor acte oficiale de ordin administrativ, încât cu cetirea acelor s'a răpit aproape tot timpul predestinat pentru alte chestii cu mult mai importante.

Dar să fiu obiectiv: Sinodul nostru de primăvară din ăst an nici nu a avut ceva ceva obiect de interes mai mare, care să fi reclamat dela preoți o viuă discuție.

Împărtășindu-ni-se niște circulare consistoriile, și nefiind luată în programa sinodului posibilitatea de a se face eventualele propuneri, obișnuite de altcum la toate sinoadele tractuale, se închide sinodul, rămânând a ne întâlni la toamnă la Bucium, în frunțașă parohie de pe sub Meseșu, în firma nădejde, că dela acel sinod cu mai multă hrană sufletească ne vom depărta la turmele noastre.

Fără a fi judecat — aș dori — și cu mine întreg clerul, că pentru viitor să ni-se comunice și programa chestiilor ce se vor tracta, ca astfel unul fiecare să-și poată regula și adună cunoștințele sale referitoare la una sau la alta contraversă, iar nu ca în prezent. să asistăm numai fizice.

Importanța sinoadelor residă doar chiar în faptul, că Clerul convenind în ședință, liber și după cea mai bună a sa chibzuință, să facă schimburi de idei din sfera cunoștințelor teologice, ca astfel purcând uniform, uniform să și lucreze în agrul lui Hristos, unde suntem puși a fi sămănători ai cuvântului dumnezeesc. Iar dacă un sinod se limitează numai și numai la luarea la cunoștință a unor acte, — preoțimea este silită prin ordin de a lua parte la Sinod — atunci spue-mi ori și cine, ce rost are alergarea pe la sinoade și încă la depărtări mari ca de 30—40 km.?

Un preot.

Pontoskő 4 Apr. 1911.

În 2 Aprilie a. c. M. O. Domn prof. gimn. Nicolau Fabian, ca președintele despărțământului Beiuș pentru literatura și cultura poporului român, venind în parohia mea, însoțit de M. O. D. Francisc Hubic prof. gimn., a servit împreună cu mine la Altarul Domnului. A ținut apoi o vorbire de 1½ oră poporului, care fiind avizat despre

sosirea dsale, cu mic cu mare a alergat să-l asculte, cunoscându-l ca pe un distins orator popular. În vorbirea sa a convins poporul, că dela o națiune, care-și dorește îmbunătățirea sortii, se cere în prima linie, ca să asculte de bărbații săi doritori de fericirea poporului.

Arată cum sf. noastră mamă biserică, spre mântuirea și fericirea vremelnică și vecinică a poporului nostru, și-a luat întru ajutor școală pentru luminarea pruncilor noștri, și și-a luat tovarăș de muncă Asociațiunea, aceasta școală a adulților noștri. Arată lucrarea și sporul acestora. — Cei ce sprijinesc aceste așezăminte pe sine înșiși se înalță. La îndemnul frumoaselor povești toate sufletele, și cei cunoscători de carte au venit la casa mea parohială, și cu toții s'au înscris membri ajutători la Asociațiune.

Cât ajutor și spor am câștigat noi preoții dela sate, și încât s'ar schimbă fața acestui ținut prea rămas, și neglijat, dacă din centrul nostru cultural, din Beiuș și alți apostoli ar urma această sfântă pildă.

Augustin Antal.
preot gr. cat. român

Reviste.

Franța. Telegrammele mai nouă vestesc, că podgoreni din Champagne sunt revoltați peste măsură și nu vor să se impace de fel cu idea, ca fabricile de șampanie să producă acest licid prețios și din alte vinuri, nu numai din cele dela dâșii. Treaba nu se poate aplană pe iute, și ministrul president Monis a declarat, că guvernul va susține toată afacerea consiliului de stat.

Pânăce ar ajunge însă treaba să se clarifice, podgoreni fac ravagii îngrozitoare. Atacă pretutindenea fabricile de șampanie, ruinează tot ce le cade în mână și nu cruță nenumăratele sticle cu vinuri. — Revoluționarii poartă flămuri roșii și ridică baricade cu cari nu poate birui nici miliția.

Albanezii continuă. — Față de știrea, ce afirmă că la revoluționarii albanezi s'ar fi aflat arme de Mauzer din Montenegro, — din loc autentic se spune, că în Montenegro nu sunt arme de Mauzer și prin urmare și vestea despre vre-un ajutor secret nu corespunde adevărului.

Chestie culturală. În ziarul unguresc „U.” inițialele B. E. (pe cari ne pare a le cunoaște prea bine) se ocupă, într'un prim vehement, cu chestia noastră de naționalități. Dintre pasajele, cari debutează cu multă și bună și recredință o seamă de păreri, mai

mult ori mai puțin subiective, remarcăm: „Sunt în Ardeal peste opt sute comune românești, în cari peste tot numai 18% cunosc literile... și sunt apoi zece astfel de comunități politice (cottul Alba inf.: Szabad-erdő; în cottul Hunedoarei: Merişor, Kékesfalva, Kurpény, Aranyos, Erdőhátrunk, Golles, Plop, Ulm, Valar), în cari nu află nici un suflet să știe ceti și scrie“. — Cei din partea locului au cuvântul. —

Amăgire și seducere.

Ziarul „Germania“, ce apare de două ori pe zi în Berlin, publică cu datul de 12 l. c. sub titlul de mai sus următoarele: Foi mai mult și mai puțin valoroase lansează știrea, că arhiepiscopul catolic francez *Iosif René Villatte* ar fi adresat către mitropolitul din București o scrisoare, în care declară, că părăsește erorile bisericii catolice și dorește să fie susceput în biserica națională română ortodoxă. Ci-că ar fi aplicat, pentru caz de i-s'ar pretinde, să abzică titlul de arhiepiscop. Cu o cale să fie trimis și un număr din *Eglise française catholique*, care apare la Paris sub jurisdicția sa, și în care dănsul combate infalibilitatea papei. — Să fie „convertit“ la ortodoxism de către preotul Stefano dela capela română din Paris.

Acest Domn Villatte — continuă ziarul — nu este apoi, decât un preot catolic decăzut, de care guvernul a ținut să se uzeze la îndeplinirea practică a trebușoarelor sale culturale, și care pentru aceasta s'a lăsat să fie ridicat întru „arhiepiscop“ de către un episcop iansenist. Că ce rol trist a avut acest bărbat în Paris cu aceeași o mână de „oițe“ și cum i-s'au zălogit „insignii episcopale“ din pricina nevoițelor de insolvență... s'a comunicat la timpul seu în Germania. — Este prin urmare atât pentru publicitate, cât mai vârtos pentru catolicism absolut indiferent, de trece acest „arhiepiscop“ acum de „ortodox“, ori de rămâne, ee era.

Nu adăugăm nimic.

Dela „Asociațiune“.

Comitetul central în ședința sa ținută la 6 Aprilie a. c. a decis, ca înmormântarea reposatului președinte Iosif Șterca Șuluțu să fie descrisă amănunțit în revista „Transilvaniei“, publicându-se toate Cuvântările funebrele și toate telegramele de condolență primite de biroul Asociațiunii. Totodată a luat dispoziții pentru procurarea unui potret al fostului președinte, ce se va atârna în sala de ședințe a comitetului central, alături de potretele celorlalți președinți.

În aceeași ședință a autorizat pe dl Oct. C. Tăslăuanu să tipărească „Biblioteca populară a Asociațiunii“ în 15.000 de exemplare, fiindcă din cele 10.000 de exemplare abia mai sunt în depozit câteva sute. Secretarul Oct. C. Tăslăuanu a mai făcut următoarele propuneri pentru răspândirea Bibliotecii: a) să se facă o circulară către toate despărțămintele, ca cu ocazia prelegerilor populare să înscrie cât mai mulți membri ajutători ca abonați ai Bibliotecii. Să se trimită fiecărui despărțământ câte un depozit din broșurile apărute, pe cari să le plaseze cu ocazia prelegerilor populare și la adunările cercuale. b) Să se facă o adresă către toate băncile noastre, ca să primească în depozit un anumit număr de exemplare,

pe cari să le desfacă la clienți, cum fac băncile „Bihoreana“ din Oradea-mare și „Mercur“ din Năsăud. c) Conferențiarul agronomic să facă propagandă pentru răspândirea Bibliotecii cu ocazia prelegerilor ce le ține la sate.

Prin aceste mijloace desigur că „Biblioteca populară a Asociațiunii“ în curând va ajunge la cifra de 15.000 de abonați. Într'un singur an se vor răspândi deci în popor peste 150.000 de broșuri, ceea ce înseamnă un pas uriaș făcut de prima noastră instituție culturală pentru educația țărănimii. Îndemnăm și noi pe toți cărturarii să stăruie din răpuzeri pentru răspândirea „Bibliotecii populare a Asociațiunii“.

Noutăți.

Monarhul nostru petrece sărbătorile Paștilor în Wallsee la principele Francisc Salvator.

La șezătoarea literară din Arad, proiectată pe Dumineca Tomii, se anunță, că dintre scriitorii din Regat vor lua parte: *Brătescu-Voinești, Sadoveanu, Anghel, St. O. Iosif, Emil Gârleanu, Herz, C. Pavelescu, V. Eftimiu, I. Minulescu, D. Nanu.*

Insușirile Evei. Un ziar parizian a pus întrebarea, cari sunt cele mai de seamă zece însușiri ale femeiei. Rezultatul a fost, că cele mai multe voturi a căpătat: „bunătatea“, apoi pe rând: ordinea, devotamentul și ascultarea, cruțarea, blândețea, inteligența, amabilitatea și credința, modestia, cinstea șcl. — Nostim, că frumsețea n'a căpătat decât prea puține voturi în proporție cu celelalte însușiri.

Naufragiu. Din Victoria brit-columbiană se dă știrea, că vaporul Iriquos a naufragiat, înecându-se douăzeci de pasageri. Șapte marinari și patru călători au scăpat.

La incendiul din Tokio au căzut pradă flăcărilor 6676 case, 9 biserici, 2 fabrici și magazina pompierilor. Patru oameni au murit, iar 133 s'au ales cu rănire, 40.000 de ființe tânjesc fără adăpost. S'a pornit în toate părțile o largă acțiune de salvare.

Orașul teatrelor. Ce credeți, care e? Nici că s'ar putea altul decât: Newyorkul Americii. — Are peste o sută de teatre, — dintre cari peste cincizeci sunt teatre de calibrul dintâiu. — Un singur director are chiar unsprezece teatre numai în Newyork. — În decurs de un an a devenit milionar acest fericit pământean cu numele Low. — Ci că în Newyork și cel mai simplu muncitor își permite distracția de-a merge cel puțin odată pe săptămână la teatru.

Congresul internațional al feministelor. Feministele din singuraticile state vor ținea congres internațional pela începutul lui Iunie în Stockholm. Sufragetele din mai multe părți s'au însinuat deja în număr mare.

Măcelarii în grevă. Sodalii de măcelari, pe cât se vestește din Viena, au decis să se pună în grevă. Sunt vre-o 1800.

În Berlin se pregătește din partea muncitorilor un mare congres în contra războaielor. Mai multe sindicate franceze și-au promis participarea.

Tunel de 14.536 metri. În 31 Martie n. s'a deschis noul tunel dela Loetschberg în Elveția. — A costat nu mai puțin, decât 52 milioane de coroane.

Cristofor Columb. Un ziar francez, vorbind despre Cr. Columb, descoperitorul continentului, pe care azi locuiesc multe milioane de oameni, spune, că acest mare descoperitor avea o rentă lunară de vreo sută coroane. Căpitanii lui marinari câte 720 cor. anual, iar câte un matroz 10 cor. lunar. În zilele noastre nu ajunge nici unui birjar domnesc. — Atunci — și azi.

Eva sboară. Femeia unui căpitan, dna Hinterstoisser, e prima evă în Austria, care s'a încumetat a porni singură cu aeroplanul în slavă.

Lume albă. Azi dimineață s'a trezit și Blajul în covor de argint. Zăpadă groasă acoperea totul. Considerând însă, că temperatura nu e chiar scăzută — va dispărea grabnic și aspectul de iarnă.

Oravița și Erarul. Pe teritoriul comisiei financiare orăvițene, precum se vestește din Lugoj, s'au constatat păgubiri de mai multe sute mii coroane — Intreg personalul financiar, dimpreună cu comisarul a fost suspendat.

Caricaturi. Președintele ligei pariziane a drepturilor umane a adresat lui Canalejas în Madrid o scrisoare, în care-l roagă, să recomande spre agrățiare preanaltă pe publicistul Sacrista, pe care tribunalul militar din Barcelona îl condamnase la 12 ani temniță pentru caricaturi politice.

Inundări în Bănaț. Din părțile Oraviței primim știrea, că în urma ploilor îndelungate și a zăpezii multe, e teamă să nu se repeteze revărsările de ape, ce năpăstuiseră mai astă vară comitatul românesc Caraș-Severin.

Izvor de câștig. În Paris fetele au căpătat un nou izvor de câștig. *Radiul*, în urma precauției, ee se recere la transportarea lui în spitaturi, nu poate fi dus la locurile lui de destinație, decât prin persoane bine inițiate și pricepute în treabă. — Astfel mai nou un frumos număr de fete ridică lunar lefuri și de câte 250 franci.

Încă o veste bună alcoolștilor. Grăbească în Franța, căci acolo nici nu bere, ci șampanie curge în valuri spumegânde pe străzile din Damery.

După 400 ani. În biblioteca universității din Leyden s'a găsit mai nou cartea unui învățat portughez dinainte cu 400 de ani. — Conține de totul numai 16 pagini și tractează despre călătoria în jurul pământului, întreprinsă de *Magalhaes*, care precum știm, a fost cel dintâi navigator împrejurul lumii noastre pământeste. — Din punct de vedere geografic, cartea are deosebită valoare.

Petofi în Sibiu. — Publicul comitatului și al orașului Sibiu a adunat prin colectă bani și a lăsat să se pună din aceștia o tablă comemorativă pe casa orașului în onoarea lui Petofi.

Esundare. Din Timișoara se vestește, că fluviul Bega, ce esundase pe urma ploilor continue, și-a revenit în cele mai multe locuri deja în alvie, — dar în Timișoara pivnițele marginășe sunt încă pline de apă.

Necrolog. † *Ioan Olariu*, paroh gr-cat. a adormit în Domnul la 13 Aprilie st. n. la ceasurile 3 dimineața, după grele suferințe în anul al 73-lea al etății și 47-lea al preoției.

Odihneasă în pace!

Atragem atențiunea On. public cetitor asupra anunțului dlui EUGEN NICOLA, de pe pagina 8-a a ziarului nostru și recomandăm cele cuprinse acolo tuturor celor ce doresc înaintarea spre bine a industriei românești.

PARTEA LITERARĂ

CRUCIAȚII.

Roman istoric din veacul al XV.
după Henryk Sienkiewicz.

(Continuare).

24

— Cu toate, că și atunci erau necredincioși.

Trăsura, înaintând încet, ajunse la marginea pădurii. De aici se vedea orașul Olkusia cu întăriturile-i puternice, zidite de regele Cazimir, și catedrala aparo, ridicată spre o mai mare mărire alui Dumnezeu de regele Vladislau.

Preotul bisericii acesteia mărturisii și cuminecă pe Mazko și le-a dat și sălaş pentru noaptea viitoare, când în zori de zi ce doi frați Bogdaniec pleacă de nou la drum spre Silezia. Pe aici voiau să treacă, să ajungă acasă mai repede.

Ținutul eră pustiu și liniștit, căci în războiul, ce l-a purtat regele Vladislau cu principele de Opele, jefuiseră și ținutul acesta. Frații Bogdaniec nu întâlneau în cale oamnei zile întregi.

Drumul începu să fie obositor și monoton. Mai aveau încă să facă o cale cam de o zi, dar erau tare obosiți. Ziua le cauză mari neplăceri arșița soarelui, iar noaptea în loc să se odihnească, erau siliți să fie tot trezi, căci împrejurimea nu prea eră pretinoasă.

Deodată auziră numai sunet de potcoave și nechezat de cai.

— Hoții! — strigă Zbisko, sărind din așternutul său.

Mazko, care nu dormea, liniști pe frațele său.

— Indată se creapă de ziuă, aceștia nu sunt hoți, căci aceia pe vremea asta se duc către casă. Mai cred, că vor fi drumarii ca și noi.

Cu toate acestea Zbisko își trezi servitorimea și le dete ordin, să stea înarmați. După câteva minute, ca cotitura drumului, se ivi un călăreț cavalier și după el o suită mai mare. Călărețului nici nu-i trecu prin minte să se ascundă, ci cântă din ce în ce mai tare. Zbisko neînțelegând cuvintele, pricepu, că aceia sunt veseli și că aceia sunt patrioți de ai lui. Pentru aceea însă mai mult din grije strigă cavalerului, ce se apropia tot mai tare:

— Stai locului!... Pentruce ne urmărești?

— Și tu de ce mergi înaintea mea?

— Răspunde, la dincontră te pușc!

Cavalierul în loc de răspuns întonă un alt cântec:

„Pe drumul de țară“... etc.

Zbisko stetea uimit la auzul aceluia cântec. Se miră tot mai mult, când același glas îl întrebă:

— Cum se află bătrânul Mazko?...

Mai trăiește sârmanul?

Mazko se ridică și vorbi cu bucurie:

— Uite, uite! Sunt patrioți de ai noștri!

Zbisko făcu un pas înainte și-l întrebă:

— Spune cine ești?

— Sunt Zich din Zgogelitz; vă urmăresc de-o săptămână.

— Auzi, iubite frate! — zise Zbisko, — e aici vecinul!

— Cum te simțești bătrânule, — zise Zich — dând mâna cu Mazko. — Am auzit, că germanii au tratat rău cu tine.

— Da, zău, — se tângui Mazko — m'au atacat și unul m'a impus cu o sulită, al cărei vârf și acum se află în coastele mele.

— Măncat-ai unsoare de urs?

— De unde să fi cumpărat — îl întrerupse Zbisko — Abia apuc s'ajugem acasă. Acolo sunt urși destui.

— Doară va avea și Jaghienca, — zise Zich.

— Cine-i Jaghienca? — întrebă Mazko.

— Mi-se pare, că nu se chemă așa soția ta.

— O, soția mea a murit de trei ani!

— zise Zich suspinând. — Dumnezeu să-i odihnească sufletul!... Jaghienca e fica mea... samănă mult cu mamă-sa, și-i chiar așa econoamă bună cum a fost ea.

(Va urma).

Biserica ortodoxă și Româanismul.

Răspuns dlui Ion Mateiu.

de

Z. Păclișan.

(Continuare).

În epoca aceasta de două sute de ani călugării au făcut foarte puțin pentru dezvoltarea culturii naționale. Moxalie traduce cronograful cunoscut, care a rămas fără influință pentru cărturarii timpului și Pravila tipărită în 1640 la Govora, care încă n'a putut aduce nici un folos. Despre Pravila aceasta zice dl Iorga, că „era pentru judecată, pentru judecata preoților mai ales și ea nu putea fi întrebuințată astfel decât de ierarhi, cărora în cele mai multe cazuri textul slavon nu le era necunoscut. Ea rămâne deci o lucrare făcută pentru faimă și ca o curiozitate literară“¹⁾ Eugumenul Silvestru traduce din rusește evanghelia învătătoare, apărută la Govora în 1642. Și despre aceasta zice dl Iorga, că n'are, decât o foarte slabă însămănătate literară.²⁾ În același an apare o altă cazanie, Invățături peste toate zilele, la Câmpulung. Tâlmăcitorul e grecul Melchisedec.

La Snagov, unde a trăit și muncit Antonie Ivireanul, apar între 1697—1702 vre-o cinci cărți românești și de vre-o două ori atâtea străine. În curând însă mănăstirea asta își pierde tipografia și devine temniță pentru piinsonerii politici³⁾. Urme de oarecare activitate aflăm la mănăstirea Bisericanii. Dar cele mai multe produse literare scrise și tâlmăcite aci sunt slavone și „arată că Bisericanii au fost ultimul adăpost al culturii vechi bisericești în această limbă (slavonă“⁴⁾. Puțină lumină licări o clipă și la Putna, unde a muncit mult timp Vartolomeiu

Mărăreanul, care a dat o mulțime de traduceri din rusește și grecește și a scris cunoscutul panegiric alui Ștefan cel Mare. În mănăstirile, pătrunse cătră sfârșitul veacului al XVIII-lea de spiritul reformelor călugărului rus Paisie Velicovschi, călugării dezvoltă o activitate literară relativ destul de bogată, care nu poate avea pentru viața noastră națională o însămănătate deosebită, mărginindu-se aproape numai la tâlmăcirea și copierea cărților bisericești și ascetice. „Nu de aici — zice d. Iorga — putea să vină acea lumină, de care avem noi nevoie, pentru a căpăta conștiința despre noi și a ne ridica din umiliață“⁵⁾.

Și acum îl întreb pe d. Mateiu: au făcut călugării români mai mult? Am omis doar vre-un nume de o însămănătate uriașă în dezvoltarea culturii noastre? Sau a ră-tăcit vre-o operă importantă?

D. Mateiu, în loc să opună datelor și faptelor aduse de mine la pp. 14—19 și 33—45 ale broșurei mele alte date și fapte istorice, se mulțumește cu citarea câtorva șiruri din scrierile d. Dobrescu, cu cari crede că-și va putea convinge cetitorii despre rolul uriaș al mănăstirilor în dezvoltarea culturală a neamului. Ca să se vadă puterea de argumentație a acestor citate, le reproduc și eu: „În trecutul nostru singura instituție purtătoare de cultură a fost biserica: din mănăstiri au pornit, au răsărit cele dintâi raze de lumină. Și iată, ce ne îndreptățește, să facem această afirmație! Cele mai vechi monumente literare, ce s'au scris la noi în țară și s'au păstrat până astăzi în manuscrise bine înțelese la început, pe când încă nu se inventase tiparul, sunt texte de scrieri bisericești, de cărți întrebuințate în biserică și scrise călugării în una sau alta din mănăstirile țării. Manuscrisele sau textele cărților, de cari vorbesc, ne dovedesc un lucru și anume: că oamenii bisericii, călugării de prin mănăstiri au fost cei dintâi în țară la noi, cari s'au indeletnicit cu cărturăria timpului slavonă“. Într'alt loc d. Dobrescu zice: „Instituțiunea, care în trecutul românesc a desfășurat un rol cultural însemnat, a fost biserica. Oamenii bisericii, fie simpli călugării de prin mănăstiri, fie demnitari bisericești, sunt cei dintâi, cari s'au indeletnicit cu meșteșugul condeiului, cu cărturărie, lăsându-ne, firește, în limba de cultură a timpului, slavona, unele mărturii ale scrisului lor, cari ni-se păstrează până astăzi. În instituțiuni bisericești, în special în mănăstiri, avem cele mai vechi focare, de unde au pornit, de unde au răsărit cele dintâi raze de lumină. Găsindu-se numai în mănăstiri călugării mănăstiri ai condeiului și cunosători ai limbei slavone, mănăstirile au servit același timp și ca niște școli, în cari se pregăteau viitorii clerici precum și viitorii scriitori de acte în cancelariile domnești“.

(Va urma).

¹⁾ Ist. lit. secl. XVIII-lea II, 398.

²⁾ Ist. lit. relg. pag. 128.

³⁾ Ibidem pag. 89.

⁴⁾ Iorga. Ist. lit. secl. XVIII-lea I. pag. 434

nota 2.

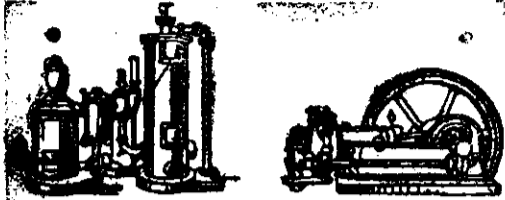
⁵⁾ Idem Istoria bisericii române II, 92.

Kalmár & Engel

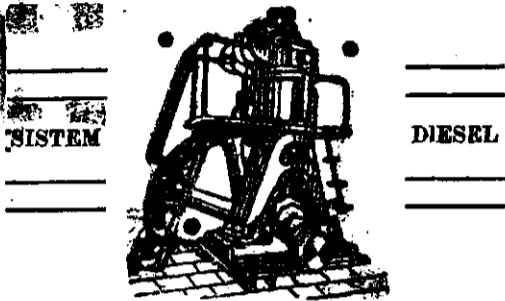
fabrică de mașini și motoară

Depozit și birou: V., Lipótring 22. Fabrică: VI., Útleggasse 19.
BUDAPEST

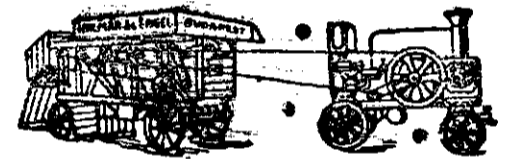
Renomit! Original! „Benz“!



Motor-Sugător de gaz. — Măsuracea mai ieftină din prezent. „Benz“-Motor cu olein crud.



Recunoscut cel mai bun fabricat. Recomandă garniturile sale de îmblătit, Locomobile cu Benzin, cari sunt construcțiunea cea mai simplă.



Garantie deplină. Condițiuni de plată favorabile. Preliminare de prețuri și Prețurile gratis și franco. (101) 18-26

Cancelarie administrativă și birou de informațiuni in Budapesta.

Procur și dau informațiuni in toate afacerile procesuale, extraprocusuale, administrative și comerciale; mijlocece Imprumuturi personale, hipotecare și amortisaționale ieftin și in scurt timp; mijlocece cumpărări, vânzări, exarendări de bunuri, mașini, motoare și alte rechisite economice; finanțez parcelări de moșii; esoperez ajutoare de stat pentru preoți, învățători, școli și pentru cumpărarea de izlaze și pășuni; efeptuiesc tot felul de comande comerciale eventual și la bursă prompt pe lângă taxe moderate și anticipație pentru corespondență.

Dr. Constantin Manea
advocat dipl.

VIII. Aggteleki u. 10. I. 7. Telefon: 171-27
(31) 5-52

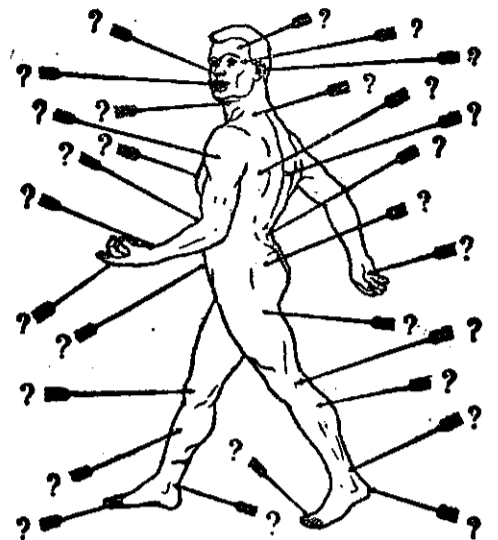
Muschong. Băile Buziaș Phönix apă minerală de Buziaș SCUTITĂ DE BACTERII

apă minerală naturală
RECREAZA-VINDECĂ. RECREAZĂ-VINDECA
S'a dovedit de cea mai cu efect contra morburilor de rărunchiu, de beșică, contra catarului cronic de rărunchiu, contra formării nisipului și a petri in beșica de apă.

Recomandată de medici.

Depositul principal e la Gelb I. Blaj.
(36) 47-?

Te săgetează? (Ai dureri?)



Folosește Elsafluidul lui Feller și Elshapurile lui Feller, a căror singur producător este EUGEN V. FELLER, farmacist de curte, Stubica, Centrale Nr. 122 (Zágrábmege).

I. Elsafluidul lui Feller e, după experiențele noastre, liniștitor de dureri, vindecător, încetează durerile; repede și sigur vindecă: reumă (spure), slăbie de nervi, junghieri în coaste, influența, dureri de cap, de dinți, de spate, amorteală, durere de ochi, migrenă, și multe alte morburi aci nepomenite! Fluidul Elsa alui Feller e folosit cu efect fără păreche la răgușală, catar, dureri de piept și gât, și morburi prevenite din curent ori răceală. Veritabil e numai dacă pe sticlă este numele „Feller“. 12 sticle mici sau 6 duble ori 2 speciale, K. 5, franco.

II. Mai departe dorim a Vă aduce la cunoștință, că lumea folosește cu efect distins și sigur Elshapurile-Rebarbara purgative alui Feller, contra durerilor de stomac, sgârciuri, lipsă de poftă, arsuri de fier, greață, amețală, răgăeli, haemoroide și alte conturbări de mistuire. — 6 cutii franco cu 4 coroane. — Să ne ferim însă de imitațiuni și la comande să adresăm acurat așa:
(92) 23-30

Eugen V. Feller, apotecar
Stubica Centrale 122 (comit. Zágrab).

Cheag.

Fiind la lăptării cerința principală ca cheagul să fie bun și curat, după experimentare de mai mulți ani mi-a succes a aduce in comerciu un extract de cheag bun și sigur.

La pregătirea cașului din lapte de oaie este de lipsă de următoarea cantitate:

O lingură de supă, din acest cheag la 28° R. sau 35° C. încheagă 100 litri de lapte.

Indrumări mai detaliata se adauge la vânzare.

- 1 sticlă de 1 kgr. Cor. 4-20 fil.
- 1 „ „ 1/2 „ „ 2-10 fil.
- 1 „ „ 100 gr. „ —60 „
- 1 „ „ 50 „ „ —40 „

Comandele prin postă se efeptuiesc dacă prețul indicat mai sus se anticipază și se mai adaug 80 fil. pentru spese de postă.

Carol Schieszl,
farmacist

Blaj—Balázsfalva.

Cheagul cu prețurile de mai sus se mai află și la farmacia lui Victor Schieszl din Zsidve (Jidveiu) și la filiala din Küküllővár (Cetatea-de-baltă).

(35) 4-?

Grandios târg de stofe

in mare și mic

Noutăți pentru primăvară și vară!

	fl.	cr.
140 cm. stofe de Zsolna pentru costume acum	1-90	și 2-25
120 „ Homespun englez acum	1-50	„ 1-75
120 „ Cheviott și Camgarn acum	59	„ 78
120 „ Voil de lână „	85	„ 1-05
Grenadin francez învrăstat și neted acum	85	„ 1-10
Brodării de Madeira	38	„ 58
Levantine de spălat acum	23	„ 36
Delén Merino „	25	„ 39
Joljari pentru haine cu fir de mătășă acum	39	„ 55
Mătăsuri Taffeta și Pongé acum	68	„ 85
Cele mai nouă mătăsuri foulard acum	98	„ 1-15

Afară de coela aici înșirate, mare asortiment in stofe de huine, calitate distinsă, corespunzătoare modei prezente, mai departe: mătăsuri, dantelă, funde, voiluri (zăbranic) decoruri și alte noutăți in articoli de modă pentru dame. — In interesul propriu ceară fiecare damă marea mea colecțiune de mostre carea o trimit gratis și franco, dacă mi-se scrie că dorește mostre ieftine sau mai fine.

Comande peste 20 Cor. se spedează franco-porto.

Matei Weiner

(36) 4-4 mare asortiment de modă pentru dame.

Budapest VI., Andrássy-út 3. szám.

Picurile de stomac ale lui BRÁDY



provăzute cu marca de scutință: Vergură Maria de Mariaczell, in decurs de 30 de ani într'atât s'au răspândit încât nici într'o casă nu pot lipsi. Cu neajuns efect se folosesc aceste picuri in contra stricării stomacului, a arsurii de stomac, a incuierii scaunului, sgârciului de stomac și cap, a vomării, insomniei, anemiei ș. a.

Se află de vânzare in toate farmaciile: 1 sticlă mare cor. 1-60 sticlă mică 90 fil. Pentru 6 sticle Cor. 5-40, 3 sticle mari Cor. 4-80 dacă se trimit banii înainte, le spedează franco:

farmacia BRÁDY K.

a „Magyar Királyhöz“ Bécs

1., Fleischmarkt 2., Depot 5.

Să fim atenți la marca de scutință, care reprezintă pe Vergură Maria de Mariaczell, precum și la pachetarea roșie și a subscrierii care este copia celei de pe clișul aci alăturat

(3) 14-25

A apărut: Elemi Népiskola Értésítő könyvecske — Indice pentru școlile populare primare. Costă leg. 30 fil. + 10 fil. porto

Se află de vânzare ia Librăria seminarului teologic greco-catolic din Blaj—Balázsfalva.

Sprîjiniți industria română!

PRIMA FABRICĂ ROMÂNĂ DE MAȘINI
din Austro-Ungaria

EUGEN NICOLA

Blaj—Balázsfalva.

Subscrisul recomand cea mai practice pluguri și mașini economice. In depozitul meu se află totdeauna gata celea mai renumite motoare de benzin, locomobile și garnituri complete pentru imblătit cu motor. Motoare de benzin stabile, motoare pentru gaz sugativ. Mori de măcinat și tot felul de mașini economice, pe cari le vând cu

prețuri moderate și condițiuni de plată favorabile, în rate.

== Cea mai mare garanță. ==

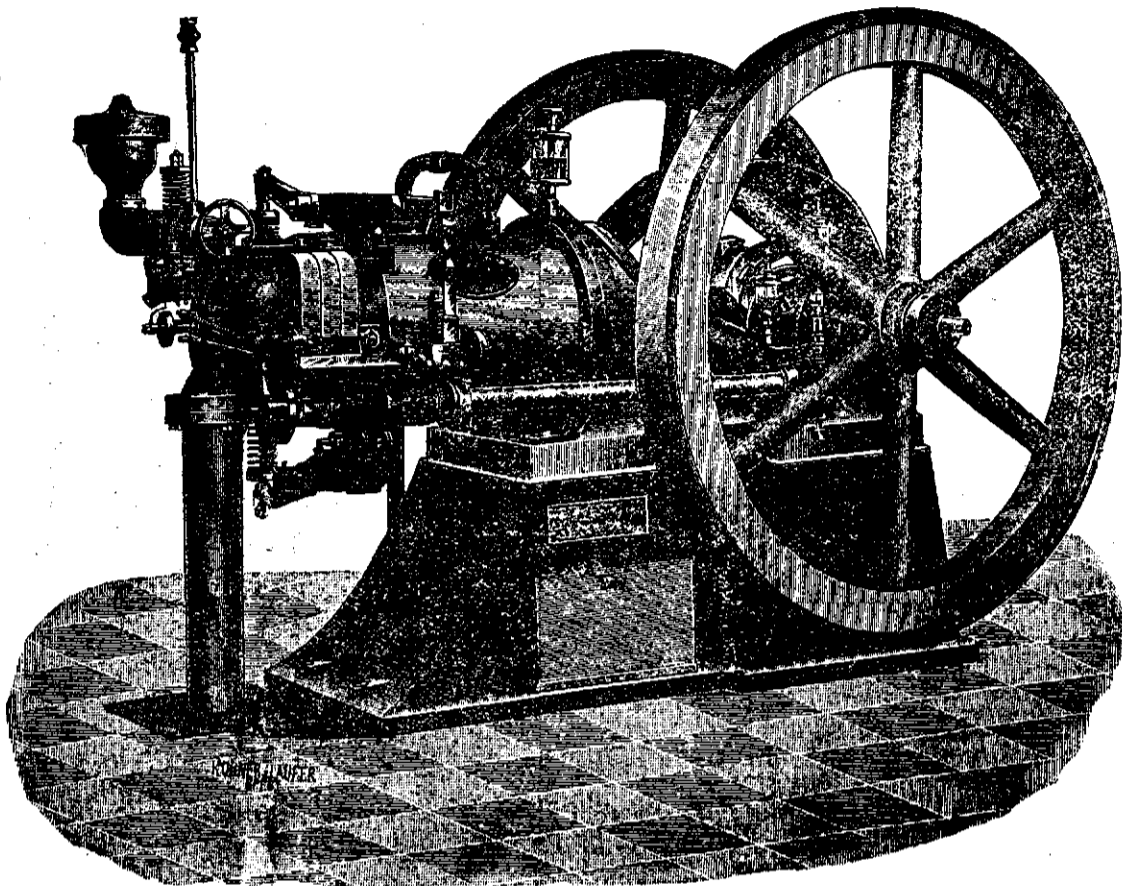
Nime să nu-și cumpere pluguri sau mașini economice până nu cearcă la firma

Eugen Nicola

prima fabrică română de mașini
în Blaj—Balázsfalva.

Deslușiri și informațiuni se dau gratis.

(38) 2-52



Sprîjiniți industria română!

Singurul institut de asigurare ardelean

„Transsylvania“

SIBIU

Strada Cisnădiei 5.

Strada Cisnădiei 5.

recomandă

Asigurări împotriva focului

pentru edificiile, recolte, mărfuri, mașini, mobile etc. în condiții avantajoase și cu premii ieftine.

Asigurări pe viață

(pentru preoți și învățători confesionali romani gr.-cat. avantajii deosebite) pe cazul morții cu termen fix, cu platire simplă sau dublă a capitalului, asigurări de penziune și de participare la câștig, asig. de zestre și asig. populare pe spese de înmormântare. Mai departe contra accidentelor, infracției (furt prin spargere) asig. p. pagube la apaducte.

Sumele plătite pentru pagube de foc până la finea anului 1909	K.	4,831,168-13
Capitale asigurate pe viață achitate		4,571,085-51
Starca asigurărilor cu sfârșitul anului 1909	foc	112,045-412-=-
	viață	10,847,132-=-
Fonduri de întemeiere și de rezervă		2,309,387-=-

Prospecte și informații se dau gratuit în birourile Direcțiunii și la toți agenții.

Persoane versate în achiziții cu cercuri bune de cunoștință se primesc în condiții favorabile în serviciul institutului.

(26) 17-52

La expozițiunea milenară din Budapesta dela 1896 premiat cu medalia cea mare.

Turnătorii de clopote și fabrica de scaune de fer pentru clopote a lui

ANTONIU NOVOTNY

în Timișoara-Fabric

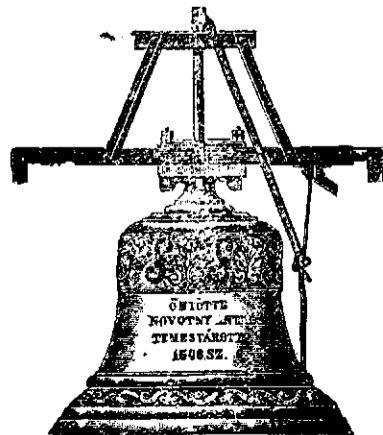
(27) 17-52



se recomandă spre pregătirea clopotelor nouă, pe cum la turnarea de nou a clopotelor stricate, mai departe spre facerea de clopote întregi armonioasă, pe lângă garanție pe mai mulți ani, provăzute cu ajusturi de fer bătut, construite spre a le întoarce cu ușurință în ori ce parte. îndată ce clopotele sunt bătute de o latură prin aceea ce sunt mântuite de crepare. — Cu deosebire recomand

clopotele gaurite

de mine inventate și mai de multe ori premiate, cari sunt provăzute în partea superioară — ca violina — cu găuri după figura S și pentru aceea au un ton mai intensiv, mai limpede, mai plăcut și cu vibrarea mai voluminoasă, decât cele de sistem vechiu, așa, că un clopot patent de 327 kg. este egal la tonul unui clopot de 461 kg. făcut după sistemul vechiu. Mai departe se recomandă spre facerea scaunelor de fer bătut, de sine stătătoare, — spre preadjustarea clopotelor vechi cu ajustare de fer bătut — ca și spre turnarea de teace de metal.



Prețuranturi ilustrate se trimit la cererea gratuit și franco.